

UN FAURITOR EXEMPLAR — PIONER AL MUZEELOR BĂCAUANE : IULIAN ANTONESCU

de B. MUNTE

Prima dată l-am cunoscut pe Iulian când încă era elev în ultimele clase ale liceului „Petru Rareș” din Piatra Neamț.

Nu demult se înființase cenaclul literar „Slavă nouă” — care funcționa chiar pe lângă acest liceu.

Numărîndu-mă printre membrii fondatori ai acestui cenaclu, alături de Lucian Mircea Boroș, (atunci director al liceului amintit) C. Prisnea — prefect al județului — și D. Almaș — participau la ședințele de creație care stimulau tinerele talente ce mai tirziu aveau să devină personalități pe tărîm literar sau cultural, Ștefan Cazimir — azi profesor universitar și lider al partidului „Liber-schimbist” din parlamentul României libere, după Revoluția din 22 decembrie 1989, Nicolae Dumbravă (N. Brinzel), poet și apoi redactor la revista „Apărarea patriei” — decedat prematur, Ion Pavelescu — redactor principal la ziarul „România liberă” și alții. În cadrul acestor întâlniri aveau loc dezbateri pentru orientare, deși linia esențială era trasată de proletcultismul importat, ca întreaga ideologie, de pe meleaguri răsăritene, de unde a venit și înținericul odios al celor peste 45 ani de comunism.

Se citeau versurile începătorilor (St. Cazimir), proză, și aveau loc, chiar dezbateri critice — uneori cu implicații satiro-umoristice — cum a fost de pildă și întîmplarea autentică povestită de N. Pintilie (publicată și în pagina literară a ziarului „România liberă”). E vorba cum cineva, pare-mi-se profesorul-poet Har. Mihăilescu a supus discuției o poezie al cărei autor nu i s-a dat numele. „Criticii oficiali” ai cenaclului au făcut-o praf lipsită de orientare marxistă, cosmopolitism, etc...

Cînd s-a descoperit cine-i autorul — care nu era altcineva decît celebrul Maiakovski, concluziile au fost de tot hazul. După aceea a urmat o lectură făcută de un elev cu înfățișare durdulie. Schița purta titlul „Robancul” și povestea o întîmplare autentică a autorului, care nu era altcineva decît IULIAN ANTONESCU din ultima clasă a liceului. Colegii săi îl apucau de picioare și-l treceau, cu spatele pe întregul șir de bănci — spre necazul „părții vătămate” și hazul întregii clase... Povestirea era scrisă cu talent deosebit și mult umor — ceea ce a pus pe gîn-

duri pe „criticii oficiali“ în așa fel, încît n-au mai avut îndrăzneala de a-i găsi păcate proletcultiste.

După cîțiva ani — prin 1954 pare-mi-se, în calitatea oficială ce o aveam de a îndruma și activitatea de cercetare arheologică — am vizitat șantierul, deschis de popa Matasă, creatorul muzeului arheologic din Piatra Neamț, pe dealul satului Traian, com. Zănești.

Mi-a atras atenția o figură cunoscută, care se afla printre alți cîțiva studenți ce participau la săpături, a cărui pălărie cu boruri largi, de culoare albă, nu reușea să camufleze pe rotofeiul autor al schiței „Robancul“. Părintele Mătăsa, prezent printre cercetătorii, mi-a relevat contribuția lui Iulian, care prin atitudinea sa în fond foarte serioasă privind problemele științifice ale șantierului, se dovedea un animator și prin intervențiile sale încărcate de mult haz. Știam atunci că Iulian era student la facultatea de istorie — secția arheologie-muzeistică, apreciat cu epitete superlative de profesorul Emil Condurache.

Între timp județele Neamț, Bacău și Roman au fost reunite administrativ ca „Regiunea Bacău“. În cadrul secțiunii culturale a Sfatului popular regional Bacău — răspundem și acum, printre altele și de problema muzeelor din zonă, de monumentele istorice, teatre și altele.

Un muzeu regional încă nu exista la Bacău în acea vreme, care ar fi putut adăposti, nu numai cele ce se mai putuseră salva de la devastarea conacelor boierești — aproape distruse — cum se întîmplase și cu conacul marelui Enescu de la Tescani, ci și relicvele arheologice scoase din săpăturile șantierelor respective.

Iată însă că în 1956 — Ministerul Culturii a trimis și regiunii Bacău, în vederea creerii unui muzeu regional, o schemă de salarizare cu un singur post pentru director și un post de secretar.

Coincidența a făcut ca tocmai în acea împrejurare să fiu sesizat de un profesor de la Piatra Neamț.

— Ți-amintești de un talentat autor al unei schițe „Robancul“ ?

— Cum de nu, i-am răspuns. Știu că a urmat la București facultatea de istorie și probabil că va fi și absolvit-o și a fi încadrat undeva în învățămînt... E vorba de Iulian Antonescu.

— El este. Dar lucrurile stau tocmai pe dos.

— Cum așa ?

— Într-adevăr Iulian a terminat facultatea respectivă cu „magna cum laude“ și toată lumea spera să fie reținut ca asistent la catedra respectivă. Acest lucru nu s-a întîmplat însă deoarece Iulian era fiul unui fost ofițer activ — deci cu un dosar negru și în plus îl mai cheamă și Antonescu, deși nu are nici o legătură cu fostul dictator.

Ba mai mult i s-a refuzat orice repartizare undeva și de un an de zile stă la părinții săi, tatăl deblocat și mama foarte bolnavă. Chiar ei m-au rugat să văd dacă nu-i pot da o mină de ajutor și m-am gîndit la tine — ca unui fost prieten și care l-ai cunoscut cît de cît pe Iulian.

— Voi încerca să-l sprijin, după posibilitățile mele și-ți voi comunica i-am răspuns.

Şeful secţiei de cadre la sfatul regional era un om pe care eu îl consideram înţelegător şi într-o oarecare măsură ne apropiem şi sentimental, deoarece semănam oarecum la figură (cu ochelari) şi pe teren ne confundam unul cu celălalt — ceea ce pe Nicolau îl flata şi mie îmi folosea. L-am contactat şi i-am propus ca Iulian să fie adus la Bacău pe postul de director al muzeului ce urma să se înfiinţeze. Explicându-i sincer situaţia tinărului — după ce a stat puţin la îndoială mi-a spus

— Să încercăm, dar pe răspunderea dumată !

I-am întărit încrederea că va fi o rezolvare eficientă, cu argumentele solide date de calităţile deosebite ale lui Iulian şi mi s-a spus să-i fac scris propunerea şi să-l chem de la Piatra Neamţ.

Comunicarea s-a făcut urgent. Iulian a venit însoţit de tatăl său — ca un copil cuminte ce era şi singurul fiu al colonelului deblocat. Surpriza era prea mare pentru ei... chiar de-odată director ? Într-adevăr Iulian Antonescu a fost primul director al muzeelor din regiune şi prin felul său de a comporta, fără a fi nicicând linguşitor — a reuşit să-şi atragă repede simpatia şefilor politici de la care treptat, treptat a obţinut şi fonduri şi o schemă lărgită, în aşa fel că peste puţină vreme a primit în preajmă-i colaboratori preţioşi ca Viorel Căpitanu, la Bacău, alţii la muzeul „Matasa” din Piatra Neamţ. Alţii ca familia Ursache la Roman — majoritatea lor fiind încă în activitate şi demni urmaşi ai lui şi azi.

Iulian pentru calităţile sale excepţionale a fost promovat apoi şi ca director în Ministerul Culturii, în problemele de patrimoniu naţional. Despre realizările sale şi ale colaboratorilor săi vorbesc faptele evidente în sălile de expoziţii, în publicaţiile editate de muzeul băcăuan.

Scriitorul Ernest Gavrilovici — cu care, după ieşirea subsemnatului la pensie — Iulian a lucrat în continuare, în broşura sa „Memorii de pace” — editura „Albatros” 1981 — la paginile 137—138 şi 139 — relatează o întâmplare hazlie provocată de haiosul Iulian — când a obţinut pentru muzeul din Piatra Neamţ importante fonduri ce localnicii puterii le refuzau cu încăpăţinare. A sechestrat în biroul său, la Piatra Neamţ, pe şeful financiar al judeţului, încuindu-l pe dinăuntru, luând cheia şi aruncând-o pe geam unui muzeograf cu care se înţelesese. Iulian şi-a deschis geanta din care a scos un salam respectabil, piinea necesară şi s-a aşezat să aştepte cu poftă — trecuse ora prinzului — şi făcându-l pe „şef” să saliveze.

Fapta pantagruelică a lui Iulian era cunoscută, proverbială. Ca de altfel şi interesantele sale conferinţe ce le ţinea nu de rare ori.

Reproduc dialogul

— Dar, i-am zis eu tovarăşului preşedinte că dumneata ieşi într-o doagă ! Ci faci aici, domle ?

— Mâninc, tovarăşe şef, mi-e foame.

— Şi ci, acasă nu puteai mânca ?

— Nu, că eu sînt acum în deplasare.

— Şi părăseşti birou numaidecît ! Ai auzit ?

— Da, dar nu pot. N-ai văzut ? Ușa am încuiat-o și cheia am azvîrlit-o pe fereastră. De acum aceeași soartă ne-așteaptă pe amîndoi. Nu ieșim de aici decît împreună și în anumite condiții. Dar cu o deosebire, tovarășe — eu sătul, dumneata lihnit de foame, însetat. Și asta miine dimineată cînd o să vie femeia de servici.

— Zău ? Ia ti uitî, dom'le ! Aiasta-i rețineri abuzivî. Ci dacă ești de la regiune, ți-nchipui ci mi-i frică ?

— Dar cei 70.000 lei aprobați de regiune pentru muzeul de botanică nu-s reținuți „avuziv“ de dumneata ? De trei luni“.

Ghifuit de masa copioasă, GULIAN — citea tolănit într-unul din fotoliile de protocol.

Din cînd în cînd citea și zvircolele șefului. „Dacă nu-mi semnează deblocarea banilor în jumătate de oră, dau atacul final“ — și surise așa, ca fermecat de lectură. Cînd ultimatumul își consumă timpul, Iulian se ridică, se-ntinse, căscă, mai-mai să-i plesnească fălcile, își dezbracă haina și o agăță în pomul cuierului. Luă plasa cu care venise de unde scoase un pachet legat cu fundă roșie — obiectul dovedindu-se o banală oliță de noapte pe care se prefăcu a dori să o folosească.

— Și nu faci una ca aiasta ci ti zvîrl pi fereastră ! strigă în disperare șeful.

— Și afli tirgu ci niebunu s-o... în cabinetul meu ? Îți semnez hirtia și gata !

Iulian învinsese. Hirtia semnată era în portofelul său. Se hotări să ridice asediul.

Se duse la fereastră și strigă.

— Comise, adu cheia !

Fragmentul redat din lucrarea amintită — dezvăluie cu convingere ingeniozitatea acestui mare iubitor al artei și culturii pentru popor — care a fost Iulian Antonescu.

Ce pierdere ireparabilă pentru Țară — mai ales că Iulian o reprezentase cu brio și cu prilejul multor vizite în străinătate, și în S.U.A. — el fiind și un perfect cunoscător și vorbitor al limbii franceze, pregătit de mic în familia unui ofițer patriot — atunci deblocat de comuniști.

Februarie 1991

Notă : Intimplarea a fost reală. În povestire autorul atribuie lui Iulian Antonescu însă numele de „Banul Gulian“.